
A szerző példaként a jól működő angliai gyakorlatra hivatkozik és saját, független tanácsadóként szerzett tapasztalatait osztja meg velünk azzal a szándékkal, hogy hozzászólásra ösztönözze a hasonló tervekkel foglalkozó vagy foglalkozni szándékozó kollégákat. (A szerk.)

Tanácsot adni könnyű

Néhány gondolat a könyvtári információs tanácsadókról

Billédi Ferencné

Sokféle módon, sokféle megközelítésben tárgyalt téma manapság a könyvtárak tevékenységének alakulása, társadalmi, gazdasági szerepe mind nemzetközi, mind nemzeti szinten.

Nem túlzás talán az a megállapítás, hogy új korszak kezdődött a könyvtárak életében az automatizáció, az elektronizáció könyvtári munkafolyamatokban való alkalmazásával. A gépesítés változásokat eredményezett a világ minden részén, de különösen a fejlett országok könyvtárainak, információs intézményeinek szervezetében, tevékenységében, szolgáltatásaiban. Ezek a hatások hazánkban az utóbbi egy-két évben erőteljesebben érvényesültek, felerősödve azokkal a változásokkal, amelyeket a társadalmi-politikai rendszerváltás idézett elő.

Úgy gondolom, hogy az intézményekben zajló átalakulások, a megváltozott követelmények és feladatok a könyvtáros szakembereket is mélyen érintik. Szakismereteik bővítése, megújítása folyamatos kívánalmat jelent. Sok tekintetben változtatni kell a megszokott munkamódszereken, stíluson is. Nagyobb szerephez jut az általános szakismerettel rendelkező szakemberrel szemben az egy-egy részterület specialistája és a más szakmában is járatos könyvtáros, információs szakember.

Az intézményekben az alkalmazás módjaiban is érezhető változásokat okoznak a fentiekben csupán érintőlegesen jelzett hatások. A könyv-

tárakban is előtérbe kerülnek a gazdaságossági követelmények, a vezetőknek foglalkozniuk kell a munkaerő célszerűbb kihasználásával, folyamat-szervezéssel, költség-hatékonyság elemzéssel stb. Szaporodnak azok a megoldások, miszerint speciális feladatok ellátását nem főfoglalkozású munkaerővel oldják meg, hanem alkalmankénti megbízásokkal, külső, önálló szakemberrel végeztetik el a szükséges munkákat.

Megjelenhet, illetve megjelenik tehát az önálló, nem munkahelyhez, hanem feladathoz kötődő könyvtáros, információs szakember.

Külföldön számos országban már régen ismert megoldás az önálló, független munkavállalóként dolgozó könyvtáros szakember alkalmazása. Példának az Egyesült Királyságban lévő helyzetet ismertetem.

A könyvtári információs tanácsadók (consultant) az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- ♦ részmunkaidőben dolgozó (egyetemen, nagykönyvtárban stb.) speciális szakterületet művelő szakemberek, akik fennmaradó kapacitásukat önállóan értékesítik tanácsadás, szakértés, előadások keretében;
- ♦ kisebb-nagyobb vállalatoknál működő tanácsadók, akik számítógépek, rendszerek, berendezések könyvtári alkalmazását segítik elő helyszíni tanácsadással, bemutatókon, kiállításokon stb.;
- ♦ információs ügynökök, információs vállalkozók (brókerek), akik szakinformációk összeállítását, „késztermék” előállítását végzik el a megrendelők egyedi igényei szerint;
- ♦ egyénileg, vagy kisebb társulásokban működő könyvtári információs szakemberek.

Nemrégiben alkalmam volt beszélgetni ezekről a kérdésekről *Maurice B. Line* úrral, aki most könyvtári, információs tanácsadóként dolgozik; nemzetközi szaktekintély. Angliától Malaysiáig a világ számtalan könyvtárában dolgozott már. Hazánkban is részt vett különböző munkákban. Vé-

leményét kérdeztem a könyvtári tanácsadó munka lehetőségeiről, létjogosultságáról, hasznáról. Álláspontja röviden így foglalható össze: a tanácsadónak, hasonlóan más szakterületekhez, a könyvtári szakterületen is megvan a jelentősége: a könyvtári szakember tudását, szakismereteit is érdemes sokszorosan felhasználni.

Arra a kérdésre, hogy ő hogyan kezdett az önálló tanácsadói munkához, a válasza igen egyszerűen így hangzott: „Nos, az Egyesült Királyságban 65 éves korukban kerülnek nyugdíjba az emberek, és ez nem az a kor, amikor a munkálkodást abba lehet hagyni.”

Hasonló gondolatra jutottam én is, amikor 1989-ben az aktív munkavállalók sorából átléptem az ún. szabad nyugdíjasok táborába. Akkor fogalmazódott meg bennem, hogy ezt a szabadságot ki kellene használni, s mivel még sok megvalósítandó elképzelést tartogattam magamban, úgy gondoltam, hogy nem egy intézményhez kötve, hanem szabadúszóként próbálok tovább dolgozni.

Az is inspirált, látva és tapasztalva külföldön az önálló tanácsadók munkáját, hatásukat a szakma fejlődésére, hogy hazai pályán is próbáljuk meg ezt a tevékenységet meghonosítani.

Amikor először beszéltem erről az elgondolásmról a kollégákkal, bizony megmosolyogtak. Három-négy évvel ezelőtt ez nem számított ésszerű ötletnek. Többen azt is kérdezték, pont most, amikor az egész könyvtárügy válságban van? Hát mikor máskor?

Kétségtelen, hogy azok a lehetőségek, amelyek más országokban bőven kínálóznak a könyvtári szakemberek számára – lásd az Egyesült Királyságról írottakat –, hazánkban még nemigen nyíltak meg. Bár az a módszer, hogy bizonyos feladatokra alkalmazzanak szakembert, nálunk sem ismeretlen – gondoljunk pl. a minisztériumi vizsgálatokra stb. – de ezek kevés kivételtől eltekintve (pl. tanulmányok írása) intézményekkel együtt és főként társadalmi munkában zajlottak/zajlanak le.

Ahhoz, hogy növekedjék az önálló könyvtári-információs szakemberek száma és szélesedjék tevékenységük színtere, szükség van az in-

tézmények vezetőinek is és a szakembereknek is gondolkodásuk, szakmai hozzáállásuk módosítására, változtatására.

A tanácsadó szakember munkája bonyolult, eredményességének kimutatása nehéz vagy kétséges. Különösen abban az esetben, ha megbízatása, tanácsadói munkája egy-egy esetre, vagy rövid megbízatásra vonatkozik. Sok esetben nem tőle függ az sem, hogy megállapításait, javaslatait figyelembe veszik-e az adott feladat megoldásánál.

Maurice Line is ezt a problémát feszegeti egy nemrégiben megjelent cikkében. A tanácsadó munkáját elemzi egy könyvtár szervezetének átalakításában, és közreműködésének hatékonyságát vizsgálja. Az eredményesség javítását vagy elérését abban látja, ha a tanácsadás nem egy-két alkalomra korlátozódik, hanem hosszabb távon, rendszeres időközönként és visszatérően veszik igénybe a tanácsadó munkáját.*

Korai lenne még az én rövid ideje gyűlt tapasztalataimból általánosító következtetéseket levonni. Nem is ez a szándékom. Arra szerettem volna felhívni a figyelmet, hogy a magyar könyvtári információs szakterületen is van helye, szerepe, értelme az önálló tanácsadók működésének. Ennek érdekében írom le, milyen típusú munkákkal foglalkoztam eddig:

- piackutatás (munkacsoportban)
- külföldi könyvtárellátó szolgáltatás hazai bevezetése
- tanfolyamok, bemutatók előkészítése (tematika)
- információkeresés (mezőgazdasági szakkérdésre)
- tanulmányok írása

Természetesen a felsorolt témák közel sem merítik ki az összes lehetőséget: remélhetőleg számíthatunk bővülésre.

A végén hadd térjek vissza írásom címére: valóban könnyű-e tanácsot adni? Bizony nem könnyű. Mi kell hozzá? Természetesen szakismeret, szakmaszeretet és nem utolsósorban vállalkozó kedv. Úgy hiszem, mindhárom követelménynek sok-sok könyvtáros kollégám meg tudna felelni – ha akarna.

* LINE, M.B.: The continuing consultancy. A way to manage change. = Librarian Career Development. Vol. 1. 1993. 13-15.p.